

CHARTER VOOR VERANTWOORD GEBRUIK VAN ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE IN OVERHEIDSDIENSTEN

1. Introductie

Als overheidsdiensten (“wij”) is het ons doel om alle burgers (“jullie”) een optimale dienstverlening te bieden. Met het oog daarop doen we steeds meer een beroep op artificiële intelligentie (AI).

In dit charter lichten we toe wat jullie van ons mogen verwachten wanneer we gebruikmaken van dergelijke systemen. Er staat in beschreven welke verbintenissen we zullen naleven telkens we AI-systemen ontwikkelen, aankopen en inschakelen bij onze besluitvormingsprocessen zodat jullie je vertrouwen in ons kunnen stellen. Internationaal bestaan er reeds tal van juridische en ethische documenten over AI. Hoewel we ten volle rekening houden met die teksten, vonden we het belangrijk om onze eigen verbintenissen vast te leggen in een enkel document, zodat het binnen de context van AI zowel voor de burger als voor de ambtenaar een leidraad kan vormen.

Wanneer we de term ‘AI’ gebruiken, bedoelen we alle op machines gebaseerde systemen die hun omgeving kunnen beïnvloeden door een output (voorspellingen, aanbevelingen of beslissingen) te produceren voor een bepaald aantal doelstellingen. We vinden het belangrijk om een brede waaier aan systemen te vermelden, gaande van kennisgestuurde toepassingen (zoals expertsystemen) en datagestuurde toepassingen (zoals systemen voor machine learning) tot robotica. Enkele voorbeelden van AI-toepassingen waar we reeds gebruik van maken, zijn chatbots, systemen om belastingfraude op te sporen en camera’s voor nummerplaattherkenning.

Overheidsdiensten kunnen in verschillende contexten en voor verschillende doeleinden een beroep doen op AI-systemen. Om welk soort toepassing het gaat, is minder van belang dan de impact die de toepassing kan hebben op de burger. Daarom definiëren we AI in ruime zin in het kader van dit charter. Als het niet duidelijk is of een toepassing al dan niet binnen het toepassingsgebied van het charter valt, zullen we aannemen dat dat wel het geval is.

We hanteren als uitgangspunt dat AI-systemen een meerwaarde kunnen betekenen voor onze diensten, maar dat ze tevens risico’s inhouden. Het is onze plicht als overheidsdiensten om die risico’s zoveel mogelijk te beperken en ervoor te zorgen dat we steeds de mensenrechten, de integriteit van het democratische proces en de rechtsstaat eerbiedigen. Die drie kernwaarden zijn van fundamenteel belang om onze democratie te vrijwaren. Daarom zullen we ervoor zorgen dat het gebruik van AI-systemen daar steeds mee strookt. Wanneer blijkt dat een AI-systeem niet met die kernwaarden te verzoenen valt of met de wetgeving in het algemeen, zullen we er geen gebruik van maken.

We hebben dit charter opgesteld om jullie te laten weten hoe we die waarden zullen beschermen binnen de AI-context. Dit charter ‘vertaalt’ ze naar een aantal verbintenissen naar jullie toe. We halen deze verbintenissen uit bestaande juridische normen, waaronder mensenrechten en de beginselen van behoorlijk bestuur. We halen ze ook uit bestaande ethische normen, zoals de

ethische richtsnoeren van de Deskundigengroep op hoog niveau inzake kunstmatige intelligentie van de Europese Commissie en hun voornaamste vereisten voor een betrouwbare AI. Onze verbintenissen vinden jullie in Afdeling 2.

Voorts lichten we in dit charter ook toe welke uitvoeringsmaatregelen we zullen treffen om ervoor te zorgen dat deze verbintenissen naar behoren in onze diensten geïmplementeerd worden. Die maatregelen vinden jullie in Afdeling 3.

2. De verbintenissen die we naleven wanneer we AI-systemen gebruiken

1. In jullie interacties met ons zullen jullie steeds de mogelijkheid hebben om te vragen om met een mens te spreken in plaats van met een AI-systeem.
 - Dat betekent ook dat we jullie, wanneer dat relevant is (bijvoorbeeld wanneer we een chatbot gebruiken), steeds zullen meedelen dat jullie met een AI-systeem aan het communiceren zijn in plaats van met een mens.
2. Wanneer we van plan zijn een beroep te doen op een AI-systeem, zullen we eerst nagaan of en wanneer dat ons kan helpen om onze dienstverlening aan jullie te verbeteren.
 - Dat houdt in dat we zullen nagaan of het systeem in kwestie het geschikte instrument is voor het probleem dat we moeten oplossen of voor de taak die we moeten uitvoeren. We zullen de vertegenwoordigers van de burgers telkens zoveel mogelijk betrekken bij die beoordeling.
 - Ook zullen we bekijken of er (alternatieve of aanvullende) niet-technische maatregelen bestaan die ons kunnen helpen dat doel te verwezenlijken en die we hadden moeten nemen.
 - We zullen nagaan of we een wettelijke basis hebben om het AI-systeem te gebruiken en of het gebruik ervan volledig in overeenstemming is met de mensenrechten en in het bijzonder de privacy en de non-discriminatie wetgeving.
3. Telkens we een beslissing nemen of een actie ondernemen met behulp van een AI-systeem doen we het nodige om mogelijke risico's te minimaliseren.
 - Dat betekent dat we ervoor zullen zorgen dat dit systeem aan alle toepasselijke wetten voldoet, ook wanneer we niet zelf instaan voor de ontwikkeling ervan, maar het bij een derde partij hebben aangekocht.
 - Voor we een AI-systeem inschakelen voor een nieuwe toepassing, zullen we systematisch een risicobeoordeling verrichten om mogelijke ethische, maatschappelijke, juridische en veiligheidsrisico's die met het systeem gepaard gaan te identificeren en deze te beperken, zoals de impact op de mensenrechten als non-discriminatie of privacy. We gebruiken daarvoor een beproefde risicobeoordelingstool die ontwikkeld werd door een internationale organisatie of een andere geloofwaardige instantie. We zullen deze risicobeoordeling toegankelijk maken in overeenstemming met de regels inzake openbaarheid van bestuur.
 - We zullen op gezette tijden interne en/of externe audits van onze algoritmische systemen uitvoeren, zodat deze continu geëvalueerd worden.

4. Wanneer we een beroep doen op een AI-systeem voor een beslissing of een actie die betrekking heeft op of een invloed heeft op individuen, groepen of de samenleving, zullen we daar transparant over zijn.
 - Dat houdt in dat we jullie erover zullen informeren dat er een AI-systeem wordt gebruikt en welke wettelijke basis we hanteren voor het gebruik ervan.
 - We zullen informatie verstrekken over het doel van het systeem en de rol die het heeft gespeeld bij onze beslissing.
 - We zullen jullie uitleg verstrekken over de redenen achter een beslissing die een impact op jullie heeft, dit in overeenstemming met het motiveringsbeginsel.
 - We zullen (geautomatiseerde) logbestanden bijhouden van de bewerkingen van het systeem, zodat we de werking ervan kunnen traceren en monitoren.
 - Met het oog meer transparantie zullen we waar mogelijk open-source software gebruiken en de algoritmen die we gebruiken bekendmaken.
5. Bij het ontwikkelen of aankopen van een AI-systeem zullen we rekening houden met duurzaamheid.
 - Dat betekent dat we rekening zullen houden met de milieu-impact van het systeem en het energieverbruik ervan. Daarom geven we misschien de voorkeur aan meer duurzame opties boven systemen die technologisch geavanceerder zijn.
6. We zullen de burger op regelmatige tijdstippen vragen om ons feedback te geven over de AI-systemen die we gebruiken en zullen ernaar streven zoveel mogelijk rekening te houden met die feedback.
 - Voor we een nieuwe toepassing in een overheidsdienst introduceren die een impact kan hebben op jullie belangen of rechten, zullen we jullie de gelegenheid bieden om feedback te geven. Om die reden maken we ons risicobeoordelingsverslag ook openbaar, zoals we onder punt 3 hebben opgemerkt, voor we het implementeren. Zo kunnen jullie individueel of collectief te kennen geven of we iets belangrijks over het hoofd hebben gezien.
 - Zodra een systeem in gebruik is, hebben jullie ook de gelegenheid om ons feedback erover te geven en om verbeteringen voor te stellen.
7. Wanneer ons gebruik van AI-systemen jullie rechten of belangen heeft geschaad of jullie schade heeft berokkend, dan hebben jullie het recht om daarvoor schadeloos te worden gesteld.
 - Jullie kunnen beroep aantekenen tegen de beslissing bij de overheidsdienst die het AI-systeem gebruikt. Dat beroep zal worden onderzocht door een persoon met de onafhankelijkheid, middelen en bevoegdheid om de beslissing te wijzigen.
 - Jullie kunnen een klacht indienen bij een Belgische instantie voor mensenrechten zoals de Ombudsman, Unia of de VMRI.
 - Jullie kunnen tevens beroep aantekenen bij een administratieve rechtbank (zoals de Gegevensbeschermingsautoriteit of de Raad van State) of een burgerlijke rechtbank.
8. We zullen steeds toezicht houden op de AI-systemen die we gebruiken door middel van menselijk toezicht en zullen de controle behouden over alle resultaten die het systeem voortbrengt en die een invloed hebben op onze acties en beslissingen.

- De verantwoordelijkheid voor de acties en beslissingen die we genomen hebben met behulp van een AI-systeem zal steeds bij ons berusten, en meer in het bijzonder bij de specifiek daarvoor aangewezen ambtenaar die is aangesteld als verantwoordelijke voor de specifieke actie of beslissing.
- Geen enkele ambtenaar die de output van een AI-systeem betwist, zal daardoor negatieve gevolgen ondervinden, zelfs als dat betekent dat het langer kan duren om een dossier te beoordelen.
- Geen enkele ambtenaar die zijn bezorgdheid uit over de verenigbaarheid van een AI-systeem met dit charter of met de wetgeving zal daardoor negatieve gevolgen ondervinden. Klokkenluiders genieten volledige bescherming.

3. Uitvoeringsmaatregelen

Om te waarborgen dat dit charter naar behoren geïmplementeerd wordt binnen de overheidsdiensten zullen we de volgende uitvoeringsmaatregelen nemen:

1. In elke overheidsdienst die gebruikmaakt van AI-systemen wordt een persoon (of een team) aangewezen die (dat) instaat voor de naleving van dit charter (bv. de Data Protection Officer samen met de Data Security Officer) en voor het kwaliteitsmanagement voor het algoritmische systeem. Die personen kunnen worden gecontacteerd door medewerkers van de overheidsdienst die vragen hebben over het charter. Hun namen zullen op passende wijze worden gepubliceerd.
2. Naast de aanstelling van een verantwoordelijke moet iedere overheidsdienst een plan indienen waarin wordt beschreven hoe (procedures en andere maatregelen) de voormelde verbintenissen zullen worden geïmplementeerd in die specifieke dienst. Een comité zal deze plannen beoordelen op hun haalbaarheid en zal indien nodig feedback geven.
3. Wanneer er een beroep wordt gedaan op een AI-systeem, zullen er voldoende middelen worden toegekend om te waarborgen dat dit charter wordt nageleefd (inclusief risicobeoordeling, audits, periodieke evaluatie enz.).
4. Op de website van de relevante overheidsdiensten zal er informatie verstrekt worden over de gebruikte AI-systemen en de verschillende beschikbare mechanismen voor schadeloosstelling voor wie van oordeel is dat zijn belangen zijn geschaad door die systemen.
5. Alle overheidsdiensten die een beroep doen op AI-systemen zullen een feedbackformulier op hun website voorzien zodat burgers hun feedback kunnen delen. Waar mogelijk zullen we proberen de burgers en verschillende stakeholders te laten deelnemen bij bestuursbeslissingen over het ontwerp, de ontwikkeling en het gebruik van AI-systemen.
6. Wanneer we AI-systemen ontwikkelen, aankopen of gebruiken, zullen we ernaar streven daarbij een beroep te doen op multidisciplinaire teams. Wanneer AI-systemen worden aangekocht bij een derde partij, zullen we in de specificaties van elke overheidsopdracht een clause opnemen die naar dit charter verwijst. Door de offerte te ondertekenen verbindt de inschrijver zich ertoe alle bepalingen van dit charter na te leven, met inbegrip van de

voorwaarden inzake mensenrechten, democratie en de rechtsstaat. Indien er toch inbreuken op de wetgeving worden vastgesteld, zullen we dat melden aan de relevante autoriteiten die fundamentele rechten beschermen.

7. We zullen zorgen voor een degelijke opleiding en vorming over de beperkingen en mogelijkheden van AI-systemen voor alle ambtenaren die met die systemen werken en we zullen interne expertise en knowhow ontwikkelen.
8. Overheidsdiensten op het federale en gewestelijke niveau (en, indien relevant, ook internationaal) zullen best practices met elkaar uitwisselen over hoe de naleving van dit charter kan worden gewaarborgd.

Contact: hebben jullie vragen over dit charter, contacteer ons dan op xxxxx.